

“Fremtiden er ikke længere, som den var”

Richard J. Golsan og Lynn A. Higgins (red.): *The French Seventies*, *Yale French Studies* nr. 143, 208 s., New Haven, Connecticut: Yale University Press, 2024.

De tænkere, der havde betydning for 1970'ernes franske feministiske bevægelser, er blevet aflyst. Ja, faktisk har figurer som Simone de Beauvoir, Luce Irigaray og Hélène Cixous været ude af billedet hos feminister, langt før vi begyndte at snakke om “cancel culture”. De er blevet aflyst på grund af deres manglende blik for klasse og etnicitet, samt simpelthen for at være for intellektuelle. Når jeg på trods af disse tænkeres blakkede omdømme i min egen forskning ser tilbage på 1970'ernes franske feminister, er det ud fra en ide om, at de alligevel stadig har noget at fortælle os: om rammerne for deres tænkning, hvordan vi husker den tid, de tænkte i, og ikke mindst hvad det er for ideer, vores samtids feministiske kritik og queerteori bygger på og tager afstand fra.

Jeg er langt fra den eneste, som har 1970'erne som et fikspunkt i min forskning. Det er nærværende særnummer af *Passage* om “Feministiske genlæsninger af 1970'erne” et klart vidnesbyrd om. Men det er især samspillet mellem den franske og den nordamerikanske tænkning i og efter 1970'erne, der har været særligt frugtbart. Det skyldes, at en hel generation af indflydelsesrige, nordamerikanske tænkere inden for kulturvidenskaberne (tænk: Lauren Berlant, Heather Love, José Esteban Muñoz) som “postgraduates” læste franske tænkere. Den fransk-amerikanske forbindelse er blevet undersøgt en hel del. François Cusset går i *French Theory* (2003) så vidt som til at argumentere for, at fransk teori er en nordamerikansk opfindelse. Hvis det er rigtigt, har *Yale French Studies* en del af æren. Det var f.eks. i *YFS*, at Judith Butler i 1986 analyserede de Beauvoir's diktum “Man fødes ikke som kvinde – man bliver det” og argumenterede for dennes skelnen mellem biokøn (sex) og sociokøn (gender). Det er en analyse, som på mange måder har været grundlæggende for queerteorien, som vi kender den i dag.

I sommeren 2024 er *YFS* så udkommet med deres eget tilbageblik på *The French Seventies* redigeret af Lynn A. Higgins (Dartmouth College) og Richard J. Golsan (Texas A&M University). Foruden særnummer-redaktørernes introduktion lægger temanummeret ud med interviews af to franskmænd, Henry Rousso og Pascal Bruckner. De to interviews findes under overskriften “The Past in the Present: The Spirit of the Times” sammen med (nyligt afdøde) Margaret Attacks artikel om 1970'ernes film og litteraturs tendens til at se tilbage på besættelsesårene. Tidsskriftets første

del efterfølges af yderligere tre dele – “Legacies of May: Continuing Contestation after 1968”, “Exemplary Figures” og “France and Its Others” – ni artikler og to interviews i alt.

Introduktionen og de to indledende interviews sætter tilsammen selve særnummerets koncept på spidsen: Giver det overhovedet mening at snakke om de franske 1970’ere? Historikeren Rouso virker ikke til at synes det. Han nægter, at 1970’erne skulle have særlig værdi, mens maj ’68 ifølge ham ikke forekommer “as striking as other events that polarize public debate today” (s. 14). Bruckner, forfatter og offentlig intellektuel, mener derimod, at 1970’erne var en exceptionel periode for seksuel frigørelse, som blev udlevet blandt hans jævnaldrende. “Whoever was not in their twenties during those times”, siger Bruckner, “really doesn’t know what the word ‘youth’ means” (s. 21). Problemet med den rammesætning, som de to interviews tilsammen skaber, er, at læseren nødvendigvis vil spørge sig selv, hvorvidt den enkelte artikel beviser, at 1970’erne virkelig er noget særligt eller ej. Jeg vil indvende, at det faktum alene, at *YFS* (såvel som *Passage*) kan lave et særnummer med 1970’erne som centralt objekt for væsensforskellige forskeres tænkning og analyser siger noget om, hvor meget (mindet om) årtiet – og dets relation til Frankrig – betyder for kulturstudier i 2020’erne.

Fransk film, kærlighed, franskmænd

En væsentlig del af tidsskriftets bidrag er optaget af den franske filmskat, som sammen med litteratur, filosofi og kritik bliver fremstillet som katalysator for årtiets kultur. Når Attack og Julian Bourg f.eks. begge læser på tværs af visuelle og tekstlige arkiver, får filmene lov til at fylde mest, mens Higgins’ analyse af tre film af (forfatteren) Georges Perec også vidner om, at film har en særlig rolle at spille i særnummerets billede af de franske 1970’ere.

Et andet tilbagekommende tema er intimitet. I sit bidrag, “Love in 1977”, giver Bourg sit besyv med i diskussionen om årtiets seksuelle revolution. Han er interesseret i overlappet mellem intimitet og politik og kommer vidt omkring i filmarkivet. Med hjælp fra populære post-censur-baskere som *Historie d’O* (1975), bidrag fra nybølgeauteurs og “feminist video” (s. 57) udforsker han “the new cinema of love” (s. 54). Bourg giver det sidste ord til Agnès Varda (*L’une chante, l’autre pas* (1977)), som sammen med Delphine Seyrig og Carole Roussopoulos (*S.C.U.M. Manifesto* (1976)) fremhæves for sine repræsentationer af kærlighed mellem kvinder (især den platoniske af slagsen). Diskussionen af disse film og deres alternativ til det dominerende “male gaze” (s. 52) fungerer godt som et modstykke til Roland Barthes’ *Fragments d’un discours amoureux* (1977) samt Bruckners og Alain Finkielkrauts *Le Nouveau Désordre amoureux* (1977), som på mange måder har fået lov til at forme ideen om kærlighed på fransk siden 1970’erne. Det til trods forbliver Bourgs problem – den bebudede revolution af kærligheden mellem mænd og kvinder – u(for)løst, fordi hans centrale materiale i bund og grund, og i kraft af både dets produktion og form, performer kærlighed mellem hhv. kvinder (Varda, Seyrig og Roussopoulos) eller mænd (Bruckner og Finkielkraut).

Samme del af særnummeret, “Legacies of May”, indeholder et personligt indspark fra Annette Lévy-Willard, journalist på *Libération* siden avisens første udgave

i 1973. Under titlen “1970s Women in Revolution: A Personal Story” erklærer Lévy-Willard først, at Maj ’68 var en enorm skuffelse: Som politisk vakt og engageret gjorde studenteroprøret det klart for hende, at hendes mandlige kammerater ikke ville lade hende kæmpe i solidaritet med arbejderne eller komme til orde. Derfor begyndte hun og hendes ligesindede at mødes uden mænd. De skabte dermed Le Mouvement de Libération des Femmes (MLF), der, som Lévy-Willard selv understreger, blev til med inspiration fra Women’s Liberation Movement i USA.

Trods værdien af Lévy-Willards vidnesbyrd står det meget alene i tidsskriftet. Taget i betragtning hvor stor en rolle feministiske stemmer fra de franske 1970’ere spiller som baggrundsstråling for nordamerikanske queer-, trans- og disability-studier i dag, er det underligt, at *YFS* ikke sætter mere fokus på de feministiske filosoffer – Irigaray, Cixous, men også Julia Kristeva, Monique Wittig, Catherine Clément med mange flere – der igennem 1970’erne skrev i dialog med den franske kvindebevægelse. I stedet for at tage ovennævnte feministiske tænkere og deres forhold til USA under behandling fokuserer tredje del, “Exemplary Figures”, foruden Perec på René Girard samt repræsentationen af “barbaren” hos Pierre Clastres, Claude Lévi-Strauss og allestedsnærværende Deleuze & Guattari. At det er temanummerets redaktører, der selv har stået for bidragene om Girard og Perec til listen over årtiets eksemplariske figurer, siger en del om deres redaktionelle linje.

Minder for fremtiden

Forsiden af “The French Seventies” er prydet af et billede af en mur med påskriften: “Le futur n’est plus ce qu’il était” (Fremtiden er ikke længere, som den var). Ved første øjekast kan jeg ikke bestemme mig for, om det er en parodi, eller om det er oprigtigt ment, men efter at have læst Lévy-Willards bidrag forstår jeg, at det er lånt fra et skilt, som hun demonstrerede med i 1970’erne. I hendes vidnesbyrd står mottoet derimod helt anderledes revolutionært frem: Lad os skabe en fremtid, som adskiller sig fra den, vi kunne tænke i går.

Mindet om de franske 1970’ere, som det samlet set bliver præsenteret i denne særudgave af *Yale French Studies*, virker som det svage ekko af mottoet, som det står der på forsiden. Selvom særudgaven indeholder spændende og solide nedslag i den fransk-amerikanske mindebank om årtiet, er tidsskriftet ikke meget optaget af, hvordan tankerne fra den tid og det sted spiller ind i det kritiske feedbackloop på tværs af Atlanten, som efter min mening er essentielt for den nordamerikanske kulturkritik i dag. På mange måder er tidsskriftet optaget af et nostalgisk billede af USA’s franske anden: film på fransk, sex på fransk, tanker af franske mænd. Og derfor står den kraftfulde politiske forestillingskraft, som de franske 1970’ere repræsenterer i nordamerikanske kulturstudier, på trods af dette særnummer af *YFS* stadig mest mellem linjerne.

Anmeldt af Amanda Grimsbo Roswall